Die plotselinge aandrang om de vernietiging van de wereld vrij baan te geven had alles te maken met de lucht van mensenstront buiten op straat, met de dampende smurrie rond de vuilcontainers van de gemeente, met de busstaking en met de algehele wanhoop ten gevolge van de hittegolf die Porto Alegre tijdens de laatste dagen van januari in zijn greep hield. Maar als er een vóór en een ná was, en zoiets als een grens tussen het leven dat ik had en het leven dat me waarschijnlijk wachtte, dan was het wel het bericht dat Andrei de vorige avond was neergeschoten bij een gewapende overval dicht bij het Clínicas-ziekenhuis, slechts een paar straten van de Rua Ramiro Barcelos, waar ik op dat moment liep. Toen ik de informatie op Twitter probeerde te bevatten, stond ik zo plotsklaps stil dat mijn zweterige rechtervoet uitgleed in de sandaal, waardoor mijn enkel omsloeg en ik tegen het hete trottoir klapte, mijn linkerarm belachelijk omhooggestoken om mijn mobieltje te beschermen.

Vlak bij de plek waar ik lag, was een dakloze vrouw aan het wroeten in een vuilcontainer. Ze hing over de rand en leek wel een struisvogel, zo, met haar hoofd in een gat en

met haar zwarte benen en blote voeten die uit een roze plooirok priemden. Toen ze me hoorde kreunen, gleed ze uit de opening, deed de container dicht en kwam naar me toe. Ik zat op één knie om de gesp van mijn sandaal goed te doen, toen ze me vroeg of alles oké was en haar hulp aanbood. Op dat ogenblik zag ik pas dat het een travestiet was, met die kleine krulletjes op haar welgevormde dijen en armen. Ik zei dat alles in orde was, dank je wel, dat ik alleen even moest bijkomen. Terwijl ik me op de trap van het dichtstbijzijnde flatgebouw liet zakken, keek ze me belangstellend aan. Ze scheen bij me te willen blijven om te helpen, maar hield behoedzaam afstand. Haar mooie gezicht was bedekt met een dikke olieachtige laag, als was het geglaceerd, en haar glimlach met die rechte rij witte tanden was merkwaardiger dan de vrouwenkleren die volkomen vanzelfsprekend bij haar pasten. Ik verzekerde haar dat alles oké was, ze haakte af en vertrok naar de Rua Osvaldo Aranha, heupwiegend als een meisje in bikini dat bij het huis van vrienden van haar vriendje richting zwembad paradeert.

Ik bewoog op allerlei manieren mijn enkel om er zeker van te zijn dat er geen pees was gescheurd. Ik durfde niet nog eens op mijn mobiel te kijken, want dan zou zonder meer vaststaan dat in dezelfde buurt nog maar een paar uur geleden Andrei door een crimineel was doodgeschoten. Op zijn zesendertigste, zo rekende ik uit, in mijn herinnering immers was hij drie jaar ouder dan ik. De tree waarop ik zat lag vol verbrande lucifers en het idee dat ze konden zijn afgestreken door Andreis moordenaar, een crackverslaafde, bereid te moorden voor een blokje crack, bezorgde me koude rillingen en mijn maag draaide zich

om. Het zweet brak me uit en ik voelde hoe het vocht van achter mijn oren mijn hals in liep. Ik vroeg me af wat er tijdens mijn afwezigheid was gebeurd met mijn stad, een absurde vraag, tot een paar minuten geleden leek er immers helemaal niets te zijn gebeurd met mijn stad, was het dezelfde stad als altijd. En het moet daar geweest zijn, tijdens die momenten van verbijstering op de trap, dat zich bij mij het idee vastzette dat de dagen die we toen meemaakten de voorbode waren van een langzame, onomkeerbare catastrofe, of dat de kracht, natuurwet of godheid die onze verwachtingen – en met 'onze' bedoel ik die van mezelf, mijn vrienden, mijn generatie – steeds leven had ingeblazen, nu uitgeput begon te raken.

Het was mijn eerste bezoek aan Porto Alegre in bijna twee jaar. Een week eerder was ik aangekomen met de herinnering aan een ruime, fleurige stad, gehuld in het amber van bepaalde lentedagen, verfraaid door het blauw van de hemel en het purper van de bloeiende ipê's in het Parque da Redenção – een beeld dat ongetwijfeld klopte maar verwees naar een al vaag verleden, haaks op het heden. In de loop van die week had de stad, zoals ze daar lag te sudderen onder een tapijt viezigheid, me doen denken aan iemand met een leverkwaal, in de zon achtergelaten om te sterven. Voertuigen en mensen meden de straten op die eenendertigste januari, midden in de schoolvakantie, en de carnavalsdagen moesten nog komen. De staking van het gemeentelijk openbaar vervoer, de vijfde dag al sinds de dienst volledig was lamgelegd, leidde ten slotte tot een lethargie die alles en iedereen als onder een stolp gevangenhield. Arbeiders uit de buitenwijken verschenen huilend voor de camera's van het journaal, omdat ze niet

naar hun werk konden en de niet-gewerkte dagen niet kregen doorbetaald. Buurtbusjes, door de gemeente tot noodvervoer verklaarde schoolbussen en oude, roestige, rammelende autobussen zonder vergunning scheurden tot de nok toe gevuld met oververhitte mensen over de lege busbanen. De taxichauffeurs toeterden en maakten er, door de overdosis aan passagiers tot waanzin gedreven, naar hartenlust een zooitje van, en sommigen rekenden nachttarief midden op de dag, gewoon omdat het gepikt werd.

De taxichauffeur die me dagen tevoren rechtstreeks van het vliegveld naar het ziekenhuis reed waar mijn vader lag, vertelde dat de rechter de staking weliswaar had verboden, maar dat de stakers zich er niets van aantrokken, en dat alles voorlopig nog stillag. Bussen die het waagden toch te rijden, werden door vakbondsleden met stenen bekogeld. De werknemers van het openbaar vervoer ruzieden onderling en met de bazen, die de schuld kregen de impasse te hebben veroorzaakt. Die hadden immers de regering geprest te komen met een tariefsverhoging, wat niet zou gebeuren, en zeker niet zo kort na de massale demonstraties van juni 2013. Toen waren ze – en daaraan had het politiegeweld zeker bijgedragen – erin geslaagd in het hele land een tariefsverhoging afgeblazen te krijgen. Ondertussen stonden de planten te verschroeien in de zon, deed de verschrikkelijke ochtendhitte verlangen naar regenwoud, en steeg tegen de avond de temperatuur in het centrum tot boven de vijfenveertig graden. Het water kwam heet uit de kranen. Niet lauw. Heet. Haast kokend. Er waren delen van de stad met soms uren- en zelfs dagenlang geen water en elektriciteit. De bewoners van de

buitenwijken hadden natuurlijk nog meer te lijden en uit protest tegen de gebrekkige dienstverlening begonnen ze daar al straten en doorgaande wegen te blokkeren. De bedelaars zochten gezamenlijk de schaduw op, 's ochtends lagen ze al op hun kartonnen bedden te dutten, ongelovig smekend, ogen halfopen. Ik had het me ook graag makkelijk gemaakt daar op de trap bij de deur van de flat en eenzelfde dutje gedaan.

Ik zat een tijdje apathisch te staren. Toen ik opnieuw op mijn mobieltje keek, zag ik daar nog steeds de tekst van de site van *Zero Hora* over de moord op Andrei Dukelsky. Ik scrolde door het bericht en door mijn duim raakte het schermpje van mijn iPhone nat van het zweet. Volgens de vriendin van Andrei, een zekere Francine Pedroso, was hij rond halftien 's avonds gaan joggen met alleen zijn huissleutel bij zich plus zijn smartphone, die door de criminelen gejat zou worden. Er waren geen getuigen, ook al was de moord gepleegd in een zone waar zelfs 's avonds laat het nodige verkeer was. 'Een van de grootste jonge talenten van de hedendaagse Braziliaanse literatuur,' luidde het etiket dat hij kreeg opgeplakt. 'Duque, zoals zijn vrienden hem noemden.' Door op de hashtag #AdeusDuque te klikken zou ik onmiddellijk de uitingen kunnen lezen van zijn gechoqueerde en verdrietige lezers en vrienden op social media. Ik had niet de moed dat te doen.

We waren niet meer zo heel close, Andrei en ik. Een paar jaar daarvoor had ik hem nog ontmoet, één keer maar, in São Paulo, op zijn laatste signeeravond, of in ieder geval de laatste waarover ik bericht ontving. Hij had nagelaten Twitter te updaten en, zoals ik daarna vaststelde, ook op Facebook zelfmoord gepleegd. De tijd waarin we intensie-

ver met elkaar optrokken, dateerde alweer van zo'n vijftien jaar geleden, tijdens de studie, toen we allebei schreven voor het e-zine *Orangotango*, ons magazine via e-mail, en gesprekken voerden die we ons later zouden herinneren als zeer diepgravend. Andrei liet me Camus lezen, Noll, *Moby Dick*. Ik probeerde te bedenken waar de andere medewerkers van het e-zine nu zouden zijn, vooral Emiliano, die ik in São Paulo het meest van iedereen miste. Ik weet nog dat ik Andrei voor het eerst zag, op de binnenplaats van de faculteit journalistiek. Hij rookte alsof hij al in de wieg had leren inhaleren, was stevig en zelfbewust als een judoka, en zijn inhammen kondigden een vroegtijdige kaalheid aan. Hij droeg dure, blauw-met-roze hemden en ging in een colbertje naar het café, nogal bijzonder voor een student eind jaren negentig. Zijn nagels waren altijd lang en vuil en hij stonk een beetje. Duque was voor ons een eeuwig mysterie. Onder zijn vrienden, maar speciaal onder ons, van *Orangotango*, bestond een soort verhulde competitie wie hem als eerste zou begrijpen, zijn vertrouwen won en zijn vertrouweling werd. Maar Duque gaf zich niet bloot. En het lezen van zijn verhalen en romans hielp niet het raadsel op te lossen. Daaruit had ik de indruk overgehouden dat er dingen waren die hij zelfs voor de literatuur verborgen hield. Alsof hij wachtte op een moment in de verre toekomst, als hij eraan toe zou zijn erover te schrijven.

De begrafenisceremonie op de joodse begraafplaats aan de Avenida Oscar Pereira zou, zo zag ik op mijn mobiel, plaatsvinden in besloten kring. Geen dodenwake, zoals de joodse traditie dat wilde. Terwijl ik op de trap voor een willekeurig flatgebouw zat te verlangen naar de narcoseslaap

van de bedelaars, bedacht ik dat Andreis lijk een meter of vijfhonderd daarvandaan op het trottoir had gelegen, dat er van zijn opgedroogde bloed nog sporen moesten zijn, die nu werden aangezien voor sporen van drab en hondenpies, en toen bleef ik hangen aan een gedachte die niet meer uit mijn hoofd wilde: dat hij eigenlijk gespaard was gebleven, dat hij misschien uiteindelijk geluk had gehad, dat hij was ontsnapt aan iets vreselijks wat eraan zat te komen, iets waar wij, de rest, aan zouden moeten wennen.

Toen dacht ik aan de nicotinepleisters in mijn tasje voor mijn vader. Ik probeerde me te concentreren, zette mijn telefoon uit, kwam overeind en begon in de richting van de Avenida Ipiranga te lopen. Van het talud langs de Dilúvio steeg een zwarte rookpluim op, en toen ik de brug over het stroompje overstak, zag ik twee straatjongens, gehurkt bij een knetterend vuurtje, waarschijnlijk bezig koperdraad te smelten om te verkopen aan een oudijzerhandelaar. De Dilúvio was opgedroogd tot een geultje dat tussen door de zon geblakerde zandbanken slingerde. Op de paar plekken waar het dieper was, zwommen scholen luie vissen in het grijze, vezelige rioolwater. Aan de overkant van de Avenida, waar de wijk Santana verder ging, had je de Rua Gomes Jardim, kleine huizen met veranda, half verscholen achter slecht onderhouden tuintjes. Daar lag, vlak bij een glashandel en een ouderwetse slagerij die me als klein kind altijd angst inboezemde, het huis van mijn ouders, voor wie de wereld vanwege zaken als gezondheid en levensduur dichter bij het einde was dan voor mij.

In feite was voor mijn pa die wereld al bijna ten einde geweest. Op zijn zesenzestigste kreeg hij een infarct en nu herstelde hij thuis van een bypassoperatie. Toen ik een

week geleden tegen de ochtend in mijn flat in São Paulo werd gewekt door mijn mobieltje, was de operatie, die vier uur zou duren, al aan de gang. Aan de andere kant van de lijn klonk mijn moeder meer boos dan geschrokken. De details van die episode verstrekte mijn vader pas toen zijn geheugen weer op orde was na zijn verblijf op de intensive care. Na een avondmaal bestaande uit een tosti met salami en kaas, aan de deur afgeleverd door de motorrijder van zijn favoriete cafetaria, na wat tv-kijken terwijl hij twee campari-tonic dronk en gulzig zijn sigaretten rookte, was hij gaan slapen. Diep in de nacht werd hij wakker met brandend maagzuur en een lichte pijn op de borst. Hij stond op, liep in de woonkamer heen en weer, en besloot, toen de pijn niet wegging, even bij de spoedopvang langs te gaan. Hij zag geen reden mijn moeder, die toch al slecht sliep, te storen, stapte in de auto en reed, zich van geen infarct bewust, naar het Mãe de Deus-ziekenhuis, zijn Marlboro Lights rokend, elleboog uit het raampje, zijn andere hand losjes op het stuur van zijn Honda Fit automático, vermoedelijk luisterend naar Simply Red of zoiets op Rádio Continental, ervan overtuigd dat hij last had van winderigheid of iets anders nogal onschuldigs. Zodra hij de arts van de intake zijn pijn op de borst meldde, werd zijn bloeddruk opgenomen en brachten ze hem met spoed naar de cardioloog. Even later lag hij op de operatietafel.

Toen ik met mijn reiskoffer en rugzak bij het ziekenhuis arriveerde, liep het al tegen het eind van zijn eerste dag na de operatie. Met zijn armen om een kussen gevouwen hoestte hij voor de geschrokken ogen van mijn moeder longslijm op. Hij was volledig de weg kwijt en bleef maar vragen of het dag of nacht was. Toen ze het laken van hem

af haalden voor een of ander onderzoek of wat dan ook, kwam zijn naakte lijf me onmogelijk wit voor, en dat kon volgens mij toch niet de kleur van mijn vader zijn, die was veel donkerder. Ze hadden een overmaat aan vocht bij hem afgetapt, hij had bloedverlies, er was iets niet in orde. Ik deed mijn best niet te veel te kijken, misschien zou hij zich schamen dat ik hem in die situatie moest zien, en zelf voelde ik een lichte weerzin hem zo verzwakt te zien. Zoals hij daar in zijn bed lag, overgeleverd aan sondes en naalden, met zijn borstbeen vastgezet met staaldraden die in zijn skelet zouden blijven zitten, zelfs nadat alle andere weefsels tot stof geworden zouden zijn, was hij een symbool van niet alleen zijn eigen dood, maar ook van die van mij. Zijn ziekelijkheid verdween naar het tweede plan vanaf het moment dat hij naar een kamer werd overgebracht. Hij was goedgehumeurd en grapte dat zijn ondeugdelijke lichaam ter beschikking stond voor mijn experimenten, dat het tijd was het aan de wetenschap over te dragen. Ik zei tegen hem dat ik voor mijn experimenten alleen mijn zaden van de *Arabidopsis* en suikerrietplanten nodig had, verder niets, maar dat ik aan de São Paulo-universiteit een vriend had die onderzoek deed naar het effect van sigaretten en de aanslibsels daarvan op het organisme van oude stijfkoppen, en dat die vriend misschien wel interesse had in dat karkas van hem. Mijn vader werd bezocht door enkele collega's van middelbare scholen en universitaire toelatingscursussen, waar hij literatuur en Portugees doceerde, maar ook door een stuk of drie leerlingen die veel respect voor hem hadden. Ik ondersteunde hem bij zijn wandelingetjes over de gang, wat hij aangreep om zich te beklagen over recente mallotigheden van mijn moeder, over de be-

moeizucht van de federale regering met de economie, over de laissez-faire-pedagogie van onze tijd, over zijn verwende leerlingen die op van alles recht meenden te hebben, en ondertussen keek hij me steeds van opzij aan om mijn reactie te peilen op wat hij beweerde. Na een verblijf van vijf dagen mocht hij naar huis. Vanaf dat moment was zijn geest in de war. Soms kon hij zomaar in huilen uitbarsten, en dan keek hij ons verbijsterd aan en zei dat hij niet wist waarom hij huilde, terwijl de tranen maar bleven stromen. Hij wilde per se douchen, verzorgde zelf zijn wonden en deed nauwgezet zijn ademhalingsoefeningen. Hij zou nog lang leven, dacht ik, wie weet of hij er niet sterker uit zou komen, sterk genoeg om de wereld langzaam ten onder te zien gaan.

De ochtend dat ik hoorde van de dood van Andrei, was ik op verzoek van mijn vader nicotinepleisters gaan kopen. Hij wilde een speciaal merk dat niet makkelijk te vinden was en omdat er geen bussen reden, moest ik te voet naar een apotheek in Bom Fim. Bij thuiskomst leek ik wel een ebolapatiënt. Ik constateerde dat mijn vader sliep, liet het zakje met pleisters achter op de eettafel en ging naar de keuken. Ik vulde een glas met ijsblokjes en koude zwarte thee, deed er wat limoen en basterdsuiker bij, liep terug naar de woonkamer en plofte neer op de bank, precies onder de luchtstroom van de airco. De oude versleten bank had een heel karakteristieke geur, die die van de rozen en lelies verdrong die bij mijn moeder altijd in een vaas op de grote tafel stonden. Ik noemde die geur mijtengeur. Van kleins af aan, nadat ik door een tijdschriftartikel over ademhalingsziekten had gehoord van het bestaan van mijten, associeerde ik de geur van de bank met legers van